

BRIEF: Brněnský kulturní nadační fond

Záměr zřídit městský nadační fond pro finanční podporu a odborný servis nezřizované kulturní scéně a odbornou podporu kulturní politiky města

- Záměr vznikl během přípravy Strategie kultury a kreativních odvětví v letech 2016 a 2017 v souvislosti se záměrem zajistit efektivní, odborný, transparentní a na konkrétní politické konstelaci pokud možno co nejméně závislý grantový systém. Během konzultací s mnohými aktéry brněnské kulturní scény (zřizované i nezřizované) vč. zástupců vysokých škol byla idea hodnocena vesměs kladně.
- Městský kulturní nadační fond se proto objevuje v návrhu programové části Strategie kultury a kreativních odvětví, kde tvoří opatření A.4.3 “Zřídit městský kulturní nadační fond pro transparentní rozdělování dotací, odborný servis brněnské kulturní scéně a odbornou podporu kulturní politiky města”.
- Institucionálním vzorem pro fond je systém Arts Councils¹ fungující např. ve Velké Británii (<http://www.artscouncil.org.uk>, zal. 1946) či Kanadě (<http://canadacouncil.ca>, zal. 1957), a analogické systémy v dalších zemích (USA: <https://www.arts.gov>, Německo: <http://www.kulturstiftung-des-bundes.de/cms/de/>, Švédsko: <http://www.kulturradet.se/en/In-English/>, Salt Lake City: <http://saltlakearts.org>, další: https://en.wikipedia.org/wiki/Arts_council). V roce 2015 také vznikl Fond na podporu umění na národní úrovni na Slovensku (<http://fpu.sk/sk/>).

Shrnutí důvodů pro vznik nadačního fondu

1. Odloučení grantového systému od přímého politického vlivu (nezávislost) za současného zachování transparentnosti, odborného hodnocení apod.
 - Přímý politický vliv na dotační systém se v dnešní době odehrává při procesu schvalování dotačního programu na další rok a při finálním schvalování samotných dotací jednotlivým subjektům. První zmíněný moment může znamenat i nevypsání dotací, nebo jejich zásadní předělání v každém roce (a tedy nestabilní prostředí pro žadatele). Druhý moment pak může dokonce změnit rozhodnutí hodnotících komisí jednotlivých dotačních programů (absence reliability²).
 - Nadační fond by stejně jako město respektoval legislativu, zachovával stejnou míru transparentnosti i způsoby hodnocení v hodnotících komisích (v této podobě ideálně složených pouze z odborníků).
 - Politická kontrola by byla zabezpečena přes správní radu složenou z větší části ze zástupců města a doplněnou pečlivě vybranými odborníky. Konkrétní politická reprezentace by tak měla vliv na složení rady, výběr ředitele i celkovou politiku a směřování fondu, rozhodovala by o víceletém financování fondu a schvalovala by transfery prostředků pro fond.
 - Logika takového odloučení odpovídá důvodům, které jsou popsány jako výhody změny právní formy příspěvkových organizací v kultuře³, zejm. jde o menší míru rozhodování na úrovni města vedoucí k “uvolnění rukou” a “nezatěžování orgánů” příliš detailním vzhledem.

¹ Důvody pro zakládání těchto kulturních fondů byly totožné s důvody popsány v tomto dokumentu.

² Reliabilní v tomto kontextu znamená stav, kdy žadatel předem zná transparentní pravidla soutěže/rozdělování, může se spolehnout, že budou takto aplikována a může očekávat, že kdyby byla hypoteticky soutěž za daných pravidel a stejných okolních podmínek zopakována, bude mít stejný výsledek. Když na konci dotačního procesu změni zastupitelstvo rozhodnutí komisí, stává se celý proces nereliabilním a ve výsledku pro žadatele nedůvěryhodným.

³ Viz. Posouzení transformace vybraných příspěvkových organizací (ICG Capability, 2017). Do minulého roku byl Ministerstvem kultury ČR připravován zákon upravující novou právní formu tzv. veřejné kulturní instituce.

2. Možnost získávat dodatečné prostředky ze soukromých, firemních či nadačních zdrojů a z vlastní hospodářské činnosti
 - Na rozdíl od samosprávy by fond mohl jednodušeji získávat prostředky z dalších zdrojů, zejména od firemních či soukromých dárců, ale i z dalších nadací a fondů, případně z vlastní hospodářské činnosti. Mohl by se tak zvýšit objem prostředků pro rozvoj kulturní a kreativní scény.
3. Přínos k renomé Brna jako kulturně progresivního města
 - Systém Arts Council (zejména ten britský) má mezi světovou odbornou veřejností velmi vysokou prestiž danou jeho odborností a nezávislostí.
 - Dle reakcí zástupců brněnské, tuzemské i zahraniční kulturní scény, se kterými byl tento záměr diskutován, vyplývá, že zřízení takové instituce v Brně by městu přineslo pozornost domácí i zahraniční odborné obce a bylo by vnímáno jako velmi progresivní krok, zejm. v kontextu Střední a Východní Evropy.
4. Zrychlení grantového systému
 - Dnes dělí vyhlášení výzvy a přidělení dotace 7-9 měsíců, žadatelé získávají prostředky na daný rok v lepším případě v březnu, v horším v červnu. Tento fakt poměrně závažně komplikuje realizaci dotovaných projektů. Důvodem časové náročnosti jsou především vnitřní procesy MMB. Cílem je, aby výzvy mohly být vyhlášovány v srpnu a rozhodnutí o přidělení dotace bylo oznámeno v prosinci, tedy ještě před začátkem projektů. Ideální je pak vyhlásování výzev vícekrát za rok.
 - Jde také o příspěvek k naplňování opatření Strategie kultury a kreativních odvětví č. E.2.1. "Cíleně podporovat a iniciovat organizaci kulturních akcí v méně exponovaných měsících". Měsíce na začátku roku jsou totiž z výše uvedených důvodů dlouhodobě dotacemi "nepokryté".
5. Vyšší odbornost pracovníků i fondu jako celku, kontinuita
 - Zaměstnávání odpovídajících odborníků je na MMB omezeno nízkými mzdami a nízkou mírou flexibility pracovního úvazku (absence plovoucí pracovní doby, nemožnost práce z domu, téměř nulový profesní růst...)⁴. Fond by měl nabízet lepší pracovní podmínky i ohodnocení a měl by tak být schopný lépe konkurovat na trhu práce.
 - Fond může díky tomu být odbornou oporou kulturní scény i kulturní politiky města.
 - Fond má také díky vyšší odbornosti a nižší míře přímého politického vlivu šanci udržet potřebnou kontinuitu systému podpory kulturní scény, zejména v oblasti cílů, priorit atd.
6. Úsporná administrativa fondu i administrativa samotných dotací
 - Ačkoliv by se fond musel řídit všemi příslušnými pravidly pro nakládání s veřejnými prostředky, mohl by od založení být jeho systém nastaven podstatně úsporněji, než je současné fungování MMB. Administrativa samotného fondu i administrativa spojená s příjmem, vykazováním atd. samotných dotací by tak mohly být efektivnější a mohlo by uvolnit prostor pro věcné hodnocení realizovaných projektů, hodnocení jejich dopadu apod., které není v dnešní situaci z kapacitních důvodů možné.
7. Možnost vyhlášovat ad-hoc výzvy, tematické výzvy apod.
 - Fond by mohl snadněji operativně vyhlášovat výzvy k aktuálním problémům a specifickým tématům bez nutnosti celý proces nastavovat a schvalovat v orgánech města.

⁴ V dnešní situaci je velmi obtížné zajistit na pozici na Odboru kultury dostatek kvalitních uchazečů, či dokonce vyrovnávat nepoměr mezi muži a ženami na pracovišti.

8. Další podpora kulturní a kreativní scény

- Fond by (po vzoru britských Arts Councils) měl poskytovat brněnské kulturní scéně další, nefinanční podporu, jako je podpora fundraisingu, rozvoj lidských zdrojů a rozvoj kapacit subjektů, advokacie pro kulturní scénu, propojování a síťování, mentoring, komunitní propojování atd. Mohl by také být odpovědný za realizaci tímto směrem nastavených opatření Strategie kultury a kreativních odvětví.

9. Udržování podrobného know-how o brněnské kultuře

- Fond by měl provádět pravidelné sběry dat týkajících se potřeb kulturních subjektů i celých odvětví, efektů veřejné podpory, velikosti jednotlivých odvětví, počtu subjektů, zaměstnanců a obratu, mediálních ohlasů atd. Tato data by měla být pravidelně zveřejňována a měla by sloužit jak městu pro nastavování kulturní politiky, tak samotnému fondu pro adekvátní zacílení dotačních programů.

Nevýhody

1. Nákladnější základní provoz (hypotéza)

- Vyšší mzdy, náklady na správní radu apod. by znamenaly o něco vyšší náklady na správu dotačního systému, než jsou nyní na straně MMB. Na druhé straně by fond měl být úspornější ve vnitřních procesech a administrativě. V úvahu také přichází nějaká forma vlastní hospodářské činnosti.

Náklady

Roční náklady dotačního systému za současné situace⁵

Personální náklady interní (OK MMB) - odborný referent kultury 100%, koordinátor spolupráce 75%, odborný referent kultury (tematické dotace) 25%, ekonom - analytik (kontrola) 2 x 33%, ekonom 50% <i>Celkem ekvivalent 3,16 plného úvazku*</i>	1 706 400,-
Personální náklady externí - hodnotící komise (2 hodnotitelé x 400 žádostí x 150,- Kč), stážisti 2x tři týdny**	120 000,-
Provoz a podpora dotačního IT systému - správa dotačního IT systému (400 tis. Kč), personální náklady OMI cca 0,2 úvazku (108 tis. Kč)	508 000,-
Ostatní náklady - kancelářské potřeby, energie atd. (odhad)	100 000,-
Celkem:	2 434 400,-

* Pro zjednodušení kalkulace počítáno se superhrubou mzdou 45tis.Kč.

** Stáže studentů zejm. ESF MU, neplacené.

Náklady fondu

Na straně fondu lze očekávat lehce zvýšené personální náklady a naopak úspornější administrativu. Podobně jako v zakládaném Jihomoravském filmovém fondu lze počítat s provozními náklady přibližně 10% rozdělované částky.

⁵ V roce 2017 bylo v dotačním systému rozdělováno 30 mil. Kč.